

Σύγκριση

Τόμ. 22 (2012)

Ernest Renan, Παιδικές και νεανικές αναμνήσεις

Ουρανία Πολυκανδριώτη

doi: [10.12681/comparison.35](https://doi.org/10.12681/comparison.35)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Πολυκανδριώτη Ο. (2012). Ernest Renan, Παιδικές και νεανικές αναμνήσεις. *Σύγκριση*, 22, 108–109.
<https://doi.org/10.12681/comparison.35>

(πατρότητα, αποσιώπηση ή επινόηση ενός συγγραφέα), βαίνει προς τη θέαση του μεταφραστικού εγχειρήματος μέσα στα πολιτισμικά και ιδεολογικά συμφραζόμενα της εποχής. Από τα ολίγον ασαφή αλλά γοητευτικά δείγματα της πρώιμης περιόδου, η μεταφραστική εργασία αναγνωρίζεται, μεσούντος του 18ου αιώνα, ως απαραίτητη διαδικασία για τον εμπλουτισμό της εθνικής παιδείας, «πράγμα περισπούδαστο και τώρα σ' όλα τα βασίλεια», σύμφωνα με τον φαναριώτη λόγιο Δημ. Καταρτζή. Καθώς ωριμάζουν τα διαφωτιστικά αιτήματα, η μετάφραση καθίσταται αποτελεσματικός αγωγός εκσυγχρονισμού, όπως αναδεικνύεται από τη σύντομη, ωστόσο εύγλωττη μεταφραστική στρατηγική του Ρήγα και αργότερα από τις σύντονες προσπάθειες του Κοραή και την επιταγή της «μετακένωσης». Στο πόνημα ανιχνεύονται τα πρώιμα ψήγματα μιας μεταφραστικής θεωρίας, σε συνάρτηση κυρίως με τις ιδέες του Γαλλικού εγκυκλοπαιδισμού. Μία από τις μεγάλες αρετές του βιβλίου είναι η σαφήνεια, που δεν εξαντλείται όμως σε μια παραδοσιακή προσέγγιση του υλικού. Η συγγραφέας, εντρυφώντας στις σύγχρονες θεωρίες περί αφηγηματολογίας, θεωρίας της πρόσληψης και μεταφρασεολογίας, επιλέγει κάθε φορά εκείνη τη θεωρητική σκευή που της χρειάζεται για να προχωρήσει στην ερμηνευτική της σύνθεση. Ο συνεχής διάλογος του συγγραφέα με τη διεθνή βιβλιογραφία και με τη συναφή ελληνική είναι γόνιμος και έντιμος. Εμπλουτίζει την οπτική μας και προσφέρει γερές βάσεις για μια γοητευτι-

κή περιήγηση στις αφητηρίες του κυρίαρχου λογοτεχνικού είδους που ονομάζουμε πλέον στις μέρες μας «μυθιστόρημα».

Άννα Ταμπάκη
Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ernest Renan, *Παιδικές και νεανικές αναμνήσεις, Εισαγωγή-Επιμέλεια Ιφιγένεια Μποτουροπούλου, Εκδόσεις Δ. Κοροντζής, 2010, σελ. 172*

Η έκδοση αυτή είναι προϊόν του Διαπανεπιστημιακού Διατηρηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Μετάφραση-Μεταφρασεολογία» του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Πρόκειται για τη μετάφραση του έργου του Ernest Renan (1823-1892) *Souvenirs d'enfance et de jeunesse*, που δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά αυτοτελώς στα 1883 και έκτοτε γνώρισε πολλές επανεκδόσεις και μεταφράσεις. Τη μετάφραση στα ελληνικά εκπόνησαν οι φοιτήτριες Χρυσούλα Αγκυρανοπούλου, Γεωργία Γιαννάτου, Ηλιάνα Μήτσιου, Μαρίνα Νάσιου και Όλγα Τσατσάνη, με την επιμέλεια της αναπληρώτριας καθηγήτριας στο Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών Ιφιγένειας Μποτουροπούλου, η οποία υπογράφει και την Εισαγωγή. Ας σημειωθεί ότι η Ιφιγένεια Μποτουροπούλου είναι μελετήτρια του Renan και η διδακτορική της διατριβή με τίτλο *Ο Ernest Renan και η σύγχρονη Ελλάδα* κυκλοφορεί μεταφρασμένη στα ελληνικά από τις εκδόσεις Χατζηνικολή (1993).

Η έκδοση των *Αναμνήσεων* συνιστά μια επιλογή από τα συνολικά έξι αυτοβιογραφικά κείμενα που συνθέτουν την πρωτότυπη γαλλική του 1883. Όπως η επιμελήτρια πληροφορεί τον αναγνώστη στην Εισαγωγή, στην έκδοση δεν συμπεριλήφθηκε η γνωστή «Προσευχή στην Ακρόπολη», που έχει ήδη μεταφραστεί από την ίδια και έχει δημοσιευθεί στα ελληνικά αυτοτελώς. Δεν συμπεριλήφθηκαν επίσης τα κεφάλαια «Le séminaire d'Issy», «Le séminaire Saint-Sulpice» και «Premiers pas hors de Saint-Sulpice». Είναι γεγονός ότι η παράλειψη των συγκεκριμένων κεφαλαίων στερεί από το σύνολο των επιμέρους κειμένων σημαντικούς σταθμούς στην πνευματική διαδρομή του Renan. Ας αναλογιστούμε, όμως, ότι η μετάφραση των *Αναμνήσεων* του Renan είναι αποτέλεσμα φοιτητικής εργασίας, που σπάνια έχει την τύχη και, κυρίως, την επιστημονική και υλική υποστήριξη να βρει τον δρόμο της δημοσιότητας. Συνεπώς, έστω και με την περικομμένη αυτή μορφή, η μετάφραση των *Παιδικών και νεανικών αναμνήσεων* του σημαντικού Γάλλου διανοητή συνιστά γεγονός αξιόπαινο.

Πρόκειται, άλλωστε, για ένα εξαιρετικά σημαντικό κείμενο, όχι μόνο γιατί αφορά στην πνευματική διαδρομή του Ernest Renan, αλλά και γιατί αποτελεί ένα ξεχωριστό δείγμα της ευρύτητας του είδους της αυτοβιογραφίας. Οι *Αναμνήσεις* του Renan δεν συνιστούν μία γραμμική αναδρομή στο παρελθόν, μία πλήρη και συνεχή αφήγηση, αλλά είναι συντεθειμένες αποσπασματικά, σε επί μέρους κεφάλαια,

με έμφαση περισσότερο στην πνευματική του εξέλιξη παρά σε πραγματογνωστικές λεπτομέρειες της ζωής του. Το γεγονός αυτό υπογραμμίζει, άλλωστε, και ο ίδιος στον πρόλογο του κειμένου, επισημαίνοντας την ποιητική πλευρά της αυτοβιογραφικής πράξης, με την έννοια ότι συνιστά μια νέα δημιουργία, μια δημιουργική ανασύνθεση του παρελθόντος, όχι με την υλική, πραγματογνωστική και χρονική του διάσταση, αλλά με την πνευματική. Η αυτοβιογραφία για τον Renan σημαίνει την έκφραση της εξέλιξης της σκέψης σε αναζήτηση της αλήθειας και η δημοσιοποίησή της είναι η μεταβίβαση στους άλλους μιας προσωπικής «θεωρίας του σύμπαντος». Αντίθετος με κάθε τύπου προβολή της ατομικότητας, με την αυτοβιογραφία του ο Renan αποποιείται τον ναρκισσισμό και αντί για την ιστορία μιας ζωής προσφέρει την ιστορία μιας σκέψης.

Ουρανία Πολυκανδριώτη,
INE/EIE

Une discipline en pleine fermentation

Anna Tabaki & Walter Puchner (éds.), *First International Conference. Theatre and Theatre Studies in the 21st Century (Athens, 28 September – 1 October 2005). Proceedings*, Edited by Anna Tabaki & Walter Puchner / *Premier Congrès International. Théâtre et études théâtrales au seuil du XXIème siècle (Athènes, 28 septembre – 1er octobre 2005), Actes*. Sous la